

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ Η ΠΑΛΙΑ ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΣΙΤΣΑ

Πανελλήνια ήταν ή φήμη του 'Αντρέα. Αυτή τη φήμη μετέφερε ο παλιός λαϊκός ύμνος, που έπεσήμαινε τά... οικόσημα των διαφόρων Έλληνικών πόλεων, σαν σήματα κατατεθέντα: «'Αθηναῖος γκάγκαρος, Πειραιώτης μαουνιέρης, Αἰγινίτης κανατᾶς...» Κι' όταν οἱ στίχοι τῆς λαϊκῆς μούσας ζύγωναν τῆ Θεσσαλία, ἐπρόβαλε ἡ μεγάλη δόξα τοῦ Βόλου: «Βολιώτης, γειά σου, κύρ-'Αντρέα...».

Όταν ὁ κ. Βαμβάκος μὲ ἐπεφόρτισε νὰ γράψω κάτι γιὰ τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ φυσιογνωμία τῆς Θεσσαλίας, ἀνέτρεξα στὶς «Δικαστικὲς Ἀναμνήσεις» τοῦ Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν Νίκου Γερακάρη, ποὺ ἱστορεῖ τὴν περίφημη Δίκη τοῦ Ἀνδρέα, στὴν ὁποία δικάστηκε καὶ καταδικάστηκε, σὲ... αὐτόφωρο, σὲ θάνατο!

Ὁ Γερακάρης τὸν γνώρισε ἀπὸ κοντὰ τὸν Ἀνδρέα τὸ 1904, ὅταν τοποθετήθηκε Δικαστὴς στὴ Λάρισα. «Ἐν Λαρίσῃ ἐγνώρισα-διηγεῖται ὁ Γερακάρης-τὸν πασίγνωστον ἀνὰ τὸ πανελλήνιον, Θεσσαλὸν δῆθεν παλληκαρᾶν, ἀλλὰ καὶ μωρότατον Ἀντρέαν Καθ... Τὸ ὄνομά του παρέμεινε ἱστορικόν, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικόν παντὸς θρασυδείλου... Οὗτος, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Λάρισαν, ἐγένετο παραίτιος πειθαρχικῆς τιμωρίας τῶν δικαστῶν Βόλου, ὅπου εἶχε τὴν μόνιμον ἐγκατάστασίν του ἐκ τῆς ἐξῆς εἰς βᾶρος του διαπραχθείσης φάρσας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς...»

Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου ἦταν ὁ περίφημος Λουκᾶκος, σοφὸς νομομαθὴς (γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐφευρετικὴ δίκη τῶν «'Αθεϊκῶν» τοῦ Βόλου στὸ Ναύπλιο, στὴν ὁποία συμμετεῖχε κι' ἐπρωτοστάτησε στὴν ἀθώωση τῶν κατηγορουμένων) φωτισμένος νοῦς, ἀλλὰ καὶ μεγάλη... λόξα.

Αὐτὸς λοιπόν, μὲ τὴν συνεργασία τῆς Ἀστυνομίας, παρέπεμψε στὸ αὐτόφωρο Πλημμελειοδικεῖο τὸν Ἀνδρέα, μὲ τὴ φοβερὴ κατηγορία φόνων. Ὁ Ἀνδρέας τακτικά διηγόταν ἀνδραγαθήματα ἀνύπαρκτων ἄθλων καὶ... μακελιῶν. Αὐτὸ τὸ ἀποδεικτικὸ ὑλικὸ χρησιμοποιήθηκε στὴ δίκη. Οἱ μάρτυρες δὲν παρέλειπαν νὰ ἐξάρουν τὸ θάρρος καὶ τὴν παλληκαριά του, ὅπως ἐπίσης κ' οἱ δικασταί:

— Μπράβο Ἀντρέα!

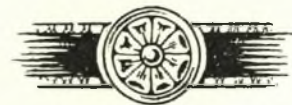
Ὁ Ἀντρέας γιὰ νὰ μὴ διανεύση τὰ ἔργα τῆς παλληκαρίας του, τὴν ὁποίαν τὸ ἴδιο τὸ δικαστήριον ἐξῆρε μὲ θαυμασμό, ὁμολόγησε τὰ πάντα στὴν ἀπολογία του, προσθέτοντας μάλιστα κι' ἄλλα... θύματα. Τὰ κουμπούρια του καὶ τὰ σπαθιά του θέριζαν ἀνελέητα.

Όταν ἔφτασε ἡ ὥρα ν' ἀπαγγελθῆ ἡ ἀπόφαση, τοῦ λέει ὁ Πρόεδρος:

— Ἀντρέα! Θέλω νὰ φανῆς γενναῖος εἰς τὸν θάνατον, ὅπως ἐφάνης εἰς τὴν ζωὴν. Τὸ δικαστήριον σὲ καταδικάζει εἰς θάνατον!

Ὁ Ἀντρέας κατέρρευσε στὴ στιγμή. Σωριάσθηκε κάτω λιπόθυμος. Ἀλλὰ τὸ αὐτόφωρο ἦταν βιαστικὸ, πιὸ βιαστικὸ κ' ἀπὸ ἔκτακτο στρατοδικεῖο. Δὲν ὑπῆρχαν ἐδῶ οὔτε ἐνδικὰ μέσα, οὔτε προθεσμίες. Τὴν ἀπόφαση ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ αὐθημερόν ἢ ἐκτέλεσις.

«Παρ' ὀλίγον νὰ μείνη ἀπόπληκτος, ὅταν μετὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του ἤκουσε τὴν σύγχρονον διαταγὴν πρὸς τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν χωροφύλακας ὅπως τὸν ἀπαγάγωσιν διὰ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιβληθείσης εἰς αὐτὸν θανατικῆς ποινῆς. Ἡ λεοντῆ τοῦ ἥρωος κατέ-

πεσεν ἀμέσως. Θρῆνος καὶ ὄδυρμοὶ καὶ διαμαρτυρίαι, ὅτι οὐδενὸς φόνου ἐγένετο δράστης, διαδέχονται τὴν πρὸ ὀλίγου ἀρειμάνιον στάσιν του. Αἱ ἱκεσίαι του πρὸς τοὺς χωροφύλακες, τοὺς προσποιουμένους, τοὺς σπεύδοντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκληροῦ ἔργου των, δὲν τοὺς συγκίνησε.

Βία τὸν ἀπομακρύνουσι τῆς αἰθούσης τοῦ Δικαστηρίου...».

Οὐρλιάζοντας καὶ σβαρνώντας βγήκε ἀπὸ τὸ δικαστήριο.

— Ψέματα σὰς ἔλεγα, βρέ παιδιά! Δὲν με πιστεύετε;

Στὴ μοιραία πορεία του στὸν τόπο τῆς ἐκτελέσεως, συν-
εχίζεται ἡ... ἰλαροτραγωδία.

Τό... ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα ἀρχίζει νὰ συγκινητὰ ἀπὸ
τὸ χαμὸ τοῦ ἥρωα.

— Βρέ παιδιά, λέει ἓνας χωροφύλακας, ἐγὼ προτιμῶ
νὰ φάω κἄνα χρόνο φυλακῆ, γιὰ νὰ μὴν τὸν χαλάσουμε.
Τί λέτε καὶ σεῖς;

Ἔστερα ἀπὸ δισταγμοὺς πολλοὺς συμφωνοῦν ὅλοι νὰ
σκηνοθετήσουν μία ἀπόδραση. «Ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας
πολλαπλασιάζει τὰς μετὰ δακρῶν παρακλήσεις τοῦ πτω-
χοῦ Ἀντρέα...».

— Φύγε, ρε Ἀνδρέα, δὲν πάει νὰ χαθῆ τέτοιο παλληκάρι!
Φύγε!

— Μπέσα γιὰ μπέσα, ρε παιδιά; Μὴν μοῦ τὴ δώσετε
ἀπὸ πίσω... Φύγε, σοῦ λέμε. Ἡ ζωὴ σου ἀξίζει κάθε θυ-
σία δικῆ μας.

«Πτερόπους» ἔφυγε ὁ Ἀνδρέας. Ἐδέησε νὰ παρέλθῃ ἰ-
κανὸς χρόνος διὰ νὰ πεισθῆ καὶ ἐξέλθῃ τῆς κρύπτης του,
παρὰ τὰς βεβαιώσεις τῶν συμπολιτῶν του, διὰ τοὺς ὁποίους
ἡ στέρησίς του ἦτο αἰσθητῆ, ὅτι ἐξέλιπεν ἤδη πᾶς κίνδυ-
νος δι' αὐτόν, ἀναγνωρισθείσης πλήρως τῆς ἀθωότητος.
Τὰ ἀντίποινα τῆς σκληρᾶς αὐτῆς φάρσας ἐπλήρωσαν αὐ-
στηρότατα, ὡς ἔπρεπεν, οἱ δρᾶσαι αὐτῆς δικασταί...».

Ἔστερα ἀπὸ δώδεκα χρόνια ξαναπῆγε στὴ Λάρισα ὁ
Γερακάρης, ὅπου συνήνητσε τὸν Ἀντρέα «ἀδιόρθωτον ὡς
τὸν εἶχεν ἀφίσει...» Τοῦ προσέφερε ἡ μάστιγα ὅπως τὸν
συνοδεύῃ, ὡς ἄντιμα ἐπίσκετος γιὰ ὑπηρεσία στὸ Βόλο, σὺν
σωματοφύλακας, καὶ ὅπως ἐπιλέγει ὁ Γερακάρης «ἐδέχθη
τὴν προσφορὰν του. Ὡς ἀμοιβὴν τῆς τοιαύτης ὑπηρεσίας
τῷ παρεῖχεν ἓν γεῦμα, τοῦ ὁποίου εἶχε μεγάλην ἀνάγκην
ἢ ἀρχίζουσα νὰ δῦν προσωπικότης του».

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἀντρέα φαίνεται πὼς
δὲν ἦσαν μονάχα οἱ Δικασταὶ τοῦ Βόλου παράξενοι καὶ
λοξίαι ποὺ ἀπαθανάτιστηκαν μ' ἐκεῖνο τὸν ἄθλο τους. Τὴν
ἴδια ἐποχὴ ὑπηρετοῦσε στὴ Λάρισα ἄλλος πρωτοδίκης,
ποῦ τὸν ἀναφέρει ὁ Γερακάρης στὶς «Δικαστικὲς Αναμνή-
σεις» του. Ἦταν ὁ Ι. Δροσ.....ς στάσιμος ἐπὶ..... σαράντα
χρόνια γιὰ τὶς λοξάδες του.

Κάποτε ποῦ ἔμεινε μονάχος στὴ Λάρισα κι' ἔκανε τὸν
Πρόεδρο καὶ τὸν εἰσαγγελέα μαζί, δὲν ὑπέγραφε χαρτιά
εἰσαγγελικά στὸ γραφεῖο τοῦ προέδρου κι' ἀνάποδα. Ἄν
κανένας γραμματικὸς τῶν δικαστηρίων τοῦφερνε κανένα
προεδρικό χαρτί στὸ γραφεῖο τοῦ εἰσαγγελέα, σηκώνον-
ταν λέγοντας:

— Πᾶμε, παιδί μου, στὸ γραφεῖο τοῦ Προέδρου, γιὰ νὰ
μαστε σίγουροι γιὰ τὴν ἐγκυρότητα...

Ἔτσι τὰ σούρτα-φέρτα ἐκεῖνα ἔμειναν παροιμιώδη. Οἱ
Λαρισινοὶ Δικηγόροι τῆς ἐποχῆς — ἴσως νὰ τὸν ἐνθυμοῦν-
ται οἱ παλιότεροι — τῶβγαλαν τὸ παρατσούκλι, ὁ «Λύσ'
τον δέσ' τον» ἀπὸ τὸ ἐξῆς περιστατικό: Κάποτε ποῦ ἔκανε
τὸν εἰσαγγελεῦντα τοῦφεραν οἱ χωροφύλακες δεμένο τὸ
δράστη ἐνὸς σοβαροῦ ἀδικήματος, μαζί με τὴν προανακρι-
τικὴ δικογραφία τοῦ ἀστυνόμου. Ἄνοιξε τὸ φάκελλο κι'
ἀρχίζει νὰ διαβάξῃ με τὴ σειρά τὶς ἔνορκες καταθέσεις.
Διαβάξῃ τὴν πρώτη ποῦ ἦταν εὐνοϊκὴ γιὰ τὸν κατηγορού-
μενο καὶ λέει στὸ χωροφύλακα: «Λύσ' τον».

Ἡ δευτέρη ὅμως ἦταν ἐπιβαρυντικὴ, ὁπότε διατάσσει:
«Δέσ' τον». Αὐτὸ ἐπαναλήφθηκε κάμποσες φορές, δέσιμο
καὶ λύσιμο. Ἡ τελευταία ἦταν καταδικαστικὴ καὶ αὐτὴ
ἐβάρυνε στὴ τύχη τοῦ κατηγορουμένου. Τὸν ἔδεσαν ὀρι-
στικά καὶ τὸν ἔστειλαν στὶς φυλακές.

Αὐτὸ τὸ περιστατικό ἐγίνε ἀφορμὴ, ὅπως εἶπα, ν' ἀπο-
θανασθῆ ὁ δικαστὴς αὐτὸς τῆς Λάρισας με τὸ παρατσού-
κλι «Λύσ' τον, δέσ' τον»...

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Δ. ΜΠΑΤΟΛΑΣ

Ἐκ Καλλιρῶς Τρικάλων. Ὑπῆρέτησεν ὡς διδάσκαλος ἐν Τρικά-
λοις. Διετέλεσεν ἕκτακτος Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων Δυτικῆς
Θεσσαλίας καὶ πρόεδρος πολλῶν κλαδικῶν ὀργανώσεων τῆς πό-
λεως Τρικάλων. Ἦδη τυγχάνει ἀντιπρόεδρος τῆς Φιλαρχαίου
Ἑταιρείας Τρικάλων. Συγγραφεὺς ἱστορικολαογραφικῶν μελετῶν.

Ο Μ Ο Ρ Φ Ι Ε Σ

ΣΤ' ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΙΤΙΚΑ

ΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ

ΛΕΩΝΙΔΑ Δ. ΜΠΑΤΟΛΑ

Δημοδιδασκάλου

Ἔνα κομμάτι τῆς Πίνδου τὸ ἀποτελοῦν τ' Ἀσπροποτα-
μίτικα χωριά, ποῦ βρίσκονται τοποθετημένα στὶς πλαγιές
καὶ χαραδρώσεις τῶν πρώτων πηγῶν τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Ἀ-
χελώου, τοῦ κοινῶς λεγόμενου Ἀσπροπόταμου ἢ ἀπλῶς
Ἀσπρου.

Παλαιότερα ἢ συγκοινωνία με τ' ἀπομακρυσμένα αὐτὰ
χωριά γινόταν με τὰ περίφημα μουλάρια, ποῦ ἀσάλευτα
πατοῦσαν σ' ὅλες τὶς κακοτοπιές καὶ παρεῖχαν στὸν κάθε
καβαλλάρη πλήρη ἐγγύηση γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ζωῆς
του καὶ ποῦ τὰ κυβερνοῦσαν οἱ πασίγνωστοι σ' ὅλην τὴν
περιφέρεια διάσημοι ἀγωγιάτες, ποῦ ἀνάμεσα στοὺς πάμ-
πολλους ἀπ' αὐτοὺς θυμοῦμαι καὶ μνημονεύω τοὺς Μπου-
ρέκη ἢ Σκρέτα — τὸν πρῦτανι τῶν κερατζήδων — τὸν
Κοιλοῦκο, Μπουντίλα, Γκαραγκάνη, Πολίση, Ζαραμπού-
κα, τὸ Γιῶργο Ρίζου-Ζαρόλια, τὸ Μπέπη, τὸν Καραγιάν-
νη, Μπουκλίτσα, τὸν περίφημο Βάγια, τὸν Τεγούλη, τὸν
Ἀγγέλη, Σπύρο Μπάρδα, Σιούλα καὶ τὸν μεγάλο τραγου-
διστὴ τοῦ Λόγγου Τουλάκη Καυχιᾶ κ.λ.π. Θεριὰ ἀνήμερα,
ἄνδρες σκληραγωγημένοι, πεζοπόροι ἄριστοι, ἀτρόμητοι
στά συνεχῆ ταξίδια τους κι' ἄφοβοι σὲ κάθε κίνδυνο, δια-
σχίζοντας λαγκαδιές, γκρεμούς, σάρες, δάση καὶ βουνὰ
ἢ εἰσχωρώντας θαρραλέα μέσα στὶς ἄγριες κατεβασιές
τῶν πλημμυρισμένων ποταμιῶν, γιὰ νὰ προστατεύσουν
ἀπὸ κάθε κίνδυνο τὶς οικογένειες, ποῦ συνῶδευαν.

Πὼς νὰ ξεχάσῃ κανεὶς αὐτὲς τὶς ἐποχές, ποῦ Ἀσπροπο-
ταμίτικα κορίτσια ἀμιλλῶνταν στὸ καλύτερο ντύσιμό των,
ὅταν ἀνέβαιναν καβάλλα στὰ καλύτερα μουλάρια, στολι-
σμένα στὰ καπίστρια των με πολύχρωμες χάντρες καὶ με
προμετωπίδες ἀπὸ δερμάτινες λωρίδες ἄσβου, γιὰ νὰ μὴ
ματιασθῆ τὸ μουλάρι με τὴν καβαλλάρισσα, ποῦ σὺν ἀμα-